

CONTRIBUȚII LA CUNOAȘTEREA ACTIVITĂȚII SINDICATELOR UNITARE DIN DEVA

ADELA HERBAN

Legea asupra sindicatelor, din 26 mai 1921, reglementa dreptul de organizare profesională a clasei muncitoare din România, în noile condiții social-economice create după făurirea unității statale.

Creșterea numerică a sindicatelor, influența crescândă a acestora în rîndurile muncitorilor cît și sporirea spiritului combativ imprimat sindicatelor de elementele revoluționare nu au fost pe planul guvernărilor. În acest sens dispozițiile legii persoanelor juridice din 6 februarie 1924 căutau, sub orice forme, să stăvilească intrarea în sindicate a elementelor revoluționare.

Mari dificultăți s-au ivit în procesul de organizare a clasei muncitoare în sindicate odată cu apariția legii pentru reprimarea unor infracțiuni contra liniștei publice din 19 decembrie 1924, cunoscută și sub numele de „Legea Mirzescu“. În aceste condiții Congresul al III-lea al P.C.R. din septembrie 1924 a trasat membrilor de partid sarcina de a desfășura o temeinică activitate în vederea refacerii unității mișcării sindicale pe baza frontului unic.

La Deva — potrivit documentelor aparținînd autorităților vremii — muncitorii se organizaseră, în acest timp, pe ramuri profesionale, în grupe sindicale. Existau, astfel, grupa constructorilor ce aparținea „Uniunii regnicolare a muncitorilor din industria de construcții din România“, ce-și avea sediul în Tîrgu-Mureș și grupa croitorilor (unificată cu cea a frizerilor), avînd denumirea exactă: grupa XIV din îmbrăcăminte, inclusă în „Unirea muncitorilor în îmbrăcăminte din România“ cu sediul în Cluj¹.

În decembrie 1924, grupa XIV sindicală a croitorilor și frizerilor era înscrisă ca persoană juridică printr-o decizie a Tribunalului din Deva² după ce, adunarea generală a grupei își alegea în octombrie, același an comitetul de conducere³.

În afara celor două grupe sindicale, mai activa la Deva, sindicatul lemnarilor din cadrul „Uniuni în lemn“ din Cluj⁴. Întrucît activitatea acestei Uniuni a fost suspendată în noiembrie 1923, filiala ei din Deva nu era recunoscută ca persoană juridică⁵.

Începînd din 1926 se crează la Deva Sindicatul Unitar cuprinzînd circa 180 membri, format din: zidari, zugravi, vopsitori, lăcătuși, mecanici, croitori, tîmplari, frizeri, fierari, pietrari, bărdași, brutari, economi etc.⁶

Muncitorii tipografi nu erau încadrați în Sindicatul Unitar sau „Blocul unitar“ cum era denumit de autorități. Conducători ai Sindicatu-

¹ Arhivele statului, filiala Deva, fond *Tribunalul Deva*, dosar 36, f. 17—19.

² *Idem*, f. 165.

³ *Idem*, f. 141 și 147.

⁴ *Idem*, f. 79.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Idem*, f. 17—19.

lui Unitar erau dr. Augustin Almășan și Samoilă Gombo⁷. Sediul acestor sindicate era în strada Mihai Eminescu nr. 1⁸.

Din rapoartele autorităților rezultă o prodigioasă activitate politico-educativă desfășurată de muncitorii sindicaliști deveni în anii ce au premers dizolvarea Sindicatelor Unitare. „Organizațiunea muncitorească din localitate de sub conducerea dr. Augustin Almășan și Samoilă Gombo — raportau organele de Siguranță din Deva în 12 aprilie 1928 — într-o ședință ținută în anul 1926, a hotărît înființarea unui cămin muncitoresc în Deva, în scop de a se întâlni acolo zilnic membrii ai organizației, a se distra, a ține ședințe, reprezentării, conferințe etc.“

Raportul atestă și faptul că a fost întocmit un statut al căminului muncitoresc iar activitatea avea loc, la început, în strada Decebal nr. 2⁹. „Membrii grupării muncitorești din Deva, se relatează în continuare în raportul susamintit — care... nu este altceva decât o organizație pur comunistă, zilnic își țin ședințe clandestine la cămin unde se dezvoltă o vie propagandă comunistă, câștigînd pentru dezvoltarea ideilor lor și pe tinerii muncitori din localitate, aflîndu-se printre ei băieți de 17—18 ani, și studenți cari, sub masca aranjării unui cor muncitoresc, zilnic se adună la cămin“¹⁰.

În luna mai 1928, într-o ședință a conducerii Sindicatului Unitar din Deva, ținută la locuința avocatului Augustin Almășan, s-a luat hotărîrea înființării unui cerc „Prietenii naturii“ în scopul — potrivit relatărilor cuprinse în documentele autorităților — „de a se putea dezvolta o activitate mai intensivă și liberă, sub masca excursiilor și întrunirilor ce urmează a se face de către muncitori la aer liber în parc, pădure etc. unde nu vor putea fi urmăriți de către agenți“¹¹.

Cu același prilej, s-a stabilit înființarea „unei secții sportive pentru femei, în sînul organizației muncitorești, în care scop soțiile muncitorilor au și luat contact cu profesoara de dans din localitate pentru organizarea unui curs de dans și curs sportiv“¹².

Succesele obținute pe tărîmul organizării profesionale au determinat autoritățile să intensifice teroarea împotriva Sindicatelor Unitate. Cercurile guvernante sperau că interzicîndu-le activitatea în localurile proprii, le vor putea izola de muncitorime, ceea ce ar fi deschis calea lichidării lor.

În gama măsurilor abuzive se înscrie și arestarea, în august 1925, a membrilor Consiliului general al Sindicatelor Unitare, acțiune care a declanșat un val puternic de proteste în țară și peste hotare. Plenara C.C. al P.C.R. din decembrie 1925, apreciînd mișcarea protestatară a maselor muncitoare, releva faptul că ea a avut un profund caracter politic, fiind îmbinată cu lupta desfășurată în vederea unificării mișcării sindicale și pentru front unic¹³.

⁷ *Idem*, f. 13.

⁸ *Idem*, f. 1.

⁹ *Idem*, f. 13.

¹⁰ *Idem*, f. 13.

¹¹ *Idem*, f. 15—16.

¹² *Ibidem*.

¹³ *Documente din istoria Partidului Comunist Român. 1923—1928. Vol. II, București, 1953, p. 410.*

În 24 februarie 1929, organele Inspectoratului muncii din Arad s-au deplasat la Deva pentru a constata persecuțiile autorităților față de Sindicatul Unitar. Cu această ocazie, conducătorii sindicali declarau că organizațiile sindicale ale timplarilor, constructorilor și croitorilor, existente în Deva, „au personalitate juridică și nu au decît o activitate culturală”. Dacă pînă în ziua de 17 februarie 1929, sediul acestor sindicate era în strada „Principele Carol nr. 30”, de vreo șase luni, sindicatele nu mai puteau funcționa deoarece erau șicanate de organele siguranței. Dacă membrii veneau să plătească taxele, erau urmăriți de agenții siguranței și duși la siguranță pe motiv că trebuie legitimați sau alte pretexte”. Din aceste motive „ne-am mutat în alt local în strada Eminescu nr. 1 . . . unde avem o cameră separată înștiințînd de schimbare și Tribunalul Deva, conform legii”. În 17 februarie 1929, muncitorii sosiți la noul sediu, să plătească cotizațiile, au fost bruscați de agenții siguranței și siliți să părăsească sediul¹⁴.

Criza economică din anii 1929—1933 a dus la ascuțirea contradicțiilor de clasă și la creșterea valului revoluționar, fapt ce a determinat adoptarea de noi măsuri eficiente în vederea organizării luptei clasei muncitoare.

În aceste condiții, a avut loc Congresul Sindicatelor Unitate de la Timișoara din 2—5 aprilie 1929, inițiat și pregătit de către Partidul Comunist Român. Congresul a fost precedat de o susținută activitate organizatorică și propagandistică desfășurată de Sindicatele Unitare, potrivit hotărîrilor plenarei lărgite a C.G.S.U. din februarie 1929. Cu toate dificultățile create de autorități, au fost organizate adunări și întruniri în care s-au dezbătut numeroase probleme ale vieții politice și s-au ales delegați la congres în conformitate cu normele stabilite.

La 4 martie 1929 a avut loc la Deva o asemenea adunare a cărei ordine de zi a fost: 1) analiza situației economice a breslelor meșteșugărești; 2) reorganizarea breslelor și importanța ei; 3) eventuale propuneri¹⁵.

Din raportul poliției rezultă că au participat 60 de persoane, adunarea fiind prezidată de un muncitor brutar din Timișoara „venit anume pentru acest scop”. Acesta, luînd cuvîntul, a arătat că guvernul nu este preocupat de îmbunătățirea situației muncitorimii și „cere adunării să pretindă amnistia și punerea pe picior liber a lui Dobrogeanu Gherea”. Referindu-se la împrumuturile efectuate de guvern în străinătate, vorbitorul arăta că muncitorii „se vor alege cu plata marilor dobinzi și comisioane pe care tot muncitorii trebuie să le plătească. Arată că pentru acest scop s-a abătut asupra țării un nou val de scumpete: la piine, tutun, timbre, impozite etc. Infine, — arată raportul poliției — îndeamnă pe cei prezenți la organizare, arătînd că pentru rezolvarea revendicărilor muncitorești nu este alt mijloc decît reorganizarea în front unic contra capitalismului și politicii antimuncitorești de astăzi”.

Adunarea a ales pe Gombo Samoilă ca delegat al Congresului Sindicatelor Unitare de la Timișoara¹⁶. Moment important în mișcarea mun-

¹⁴ Arhivele statului, filiala Deva, fond *Parchetul Tribunalului Hunedoara*, dosar 51/1929, f. 1.

¹⁵ Arhivele statului Deva, fond *Prefectura județului Hunedoara*, dosar 64/1929.

¹⁶ *Ibidem*.

citorească din România, Congresul ținut la Timișoara a fixat o linie în domeniul organizării sindicale, dezbaterile purtate cuprinzând o gamă largă de probleme ca; legislația muncii, unificarea mișcării sindicale, cooperatie, presă, șomaj, problema feminină, tineret, pericol de război, amnistie etc.¹⁷.

La Congres au participat 316 delegați reprezentând Consiliul General al Sindicatelor Unitare, Uniunile Sindicale Unitare, Consiliile locale sindicale, 234 sindicate, 18 organizații de tineret, 11 organizații locale ale femeilor muncitoare, muncitori neorganizați din fabrici și uzine, precum și numeroși muncitori șomeri¹⁸.

Discuțiile ce au avut loc au evidențiat necesitatea elaborării unei legislații favorabile muncitorimii, stabilirii unui salariu minim, egal la muncă egală pentru femei și tineret, concedii de odihnă și de boală plătite, desființarea legilor antimuncitorești etc.

Congresul a acordat o deosebită atenție problemei restabilirii unității mișcării sindicale, dându-se indicații, în acest sens, organizațiile sindicale muncitorești să întreprindă măsuri energice pentru crearea comitetelor de fabrică, verigă de bază a frontului unic muncitoresc¹⁹.

Prin problematica de importanță majoră dezbătută, prin hotărârile adoptate, Congresul de la Timișoara a marcat un pas înainte în punerea în practică a orientărilor trasate de P.C.R., de sporire a rîndurilor organizațiilor sindicale, de formare în rîndul acestora a unei linii revoluționare și de făurire a unității mișcării sindicale din România.

La puțin timp în urma congresului, guvernul național-țărănesc, sub motivul ca Sindicatele Unitare au încălcat prevederile legii Trancu—Iași, depășind caracterul lor profesional și desfășurînd o activitate tot mai pronunțat politică, a dat dispoziții de interzicere a activității lor. În întreaga țară sediile Sindicatelor Unitare au fost închise, o serie de activiști terorizați și arestați, acțiunea fiind urmată de numeroase procese intentate sindicatelor și judecate de tribunalele locale care în baza art. 45 din legea sindicatelor profesionale și a art. 53 din legea persoanelor juridice au dat sentințe de dizolvare a Sindicatelor Unitare pe cale judiciară²⁰.

În ciuda acestor măsuri restrictive impuse de autorități, Sindicatele Unitare au continuat, însă, să activeze folosind mijloace legale, semilegale și ilegale, în interesul întregii clase muncitoare din România.

¹⁷ „Femeia muncitoare“ din 1 martie 1929.

¹⁸ N. G. Munteanu, *Congresul Sindicatelor Unitare din 1929 — moment important în istoria mișcării sindicale din țara noastră*, în „Analele Institutului de istorie de pe lângă C.C. al P.M.R.“, nr. 3/1959.

¹⁹ Floarea Dragnea, *Un moment de seamă al luptei pentru unitatea clasei muncitoare din România (40 de ani de la Congresul Sindicatelor Unitare de la Timișoara)*, în „Scînteia“ din 5 aprilie 1969.

²⁰ Arhivele statului, Filiala Deva, fond Tribunalul Deva, dosar 36/1929, f. 98.

CONTRIBUTIONS À LA CONNAISSANCE DE L'ACTIVITÉ
DES SYNDICATS UNITAIRES DE DEVA

R é s u m é

En présentant la manière d'organisation des syndicats dans le contexte national, l'article met en évidence quelques aspects qui n'ont pas été encore étudiés, au sujet de syndicats unitaires de la ville Deva.

L'article est fondé, en général, sur les matériaux d'archives inédits, en étant une nouvelle contribution à la connaissance de quelques questions de l'histoire locale.